

## 30. Osobnost učitele

**Pedagog** – je v celém výchovně vzdělávacím procesu činitelem, který nese společenskou odpovědnost za jeho účinnost a úspěšnost. Je jeho iniciátorem i organizátorem a současně hodnotí dosahované výsledky. Koncipuje obsah vzdělávací činnosti, provádí vstupní i výstupní průběžnou diagnózu úrovně jednotlivců nebo celé skupiny. Rozhoduje o nasazení vhodných prostředků a metod výchovně vzdělávacího procesu.

První podmínkou účinné výchovy je **pedagogova hodnotová orientace** – způsob pedagogova života a jeho orientace má vliv i na vychovávané jedince. Každodenní chování a vlastní přesvědčení jsou nejsilnějšími nástroji rozvoje hodnotové orientace žáků. Každý rozpor mezi slovy a činy žáci vnímají velmi citlivě. Pedagogova hodnotová orientace je spjata s jeho **kvalita vzdělání**, které musí být zaměřeno v několika směrech. Základem je: **hluboké všeobecné vzdělání a široký rozhled filozofický, politický, vědecký a kulturní**. Podmínkou úspěšné výchovy kromě odborného a všeobecného vzdělání je **hluboké pedagogické vzdělání** – které tvoří praktické pedagogické, didaktické a metodické dovednosti a návyky. Z hlediska dovedností a návyků, které zabezpečuje účinné pedagogické působení hrají významnou roli tři skupiny těchto kvalit:

- **komunikativní dovednosti** – umožňují pedagogův kontakt s vychovávaným jedincem
- **organizátorské dovednosti** – dává pedagogovi možnost správně řídit výchovně vzdělávací činnost, tvořivě využívat vhodných metod a prostředků výchovy. Bez těchto dovedností i sebevzdělanější učitel nemá šanci
- **rétorické dovednosti** – zvyšují pedagogovo působení

### Rysy pedagogovy osobnosti

- **tvořivost** – schopnost neustále hledat nové, neuspokojovat se s dosavadní úrovní, přetvářet a měnit stav věcí
- **zásadový morální postoj** – tj. pedagogovo myšlení, cítění i chování v duhu humanizmu, demokratismu a vlastenectví, jeho pevná vůle
- **pedagogický optimismus** – tj. pevné přesvědčení o účinnosti pedagogického působení, důvěra v žákovy síly a radostný přístup
- **pedagogický takt** – ukázněnost v jednání s žáky, schopnost sebeovládání, spojení náročnosti na žáky s kulturními formami vedení
- **pedagogický klid** – schopnost pracovat soustředěně, nespěchat, trpělivě žákům vysvětlovat látku až to pochopí
- **pedagogické zaujetí** – pedagogická angažovanost, které se odráží v citově klidném a aktivním přístupu k látce i k pedagogické práci
- **hluboký přístup k žákům** – láska k žákům, která se projevuje v kvalitě pedagogické práce, ve snaze co nejvíce poznat žáky, pochopit je a pracovat s každým jako s individualitou
- **přísná spravedlnost** – tj. požadavek nenechat nedostatky a přestupky bez povšimnutí, nepreferovat některé žáky

### Na pracovní činnost působí řada vnějších jevů:

- **ekonomické podmínky, politické a kulturní prostředí společnosti** – tyto vlivy působí bezprostředně
- **společenská komunita** - znamená obec nebo větší část města, jejich tradice, sociální složení, politický život, životní úroveň a styl
- **rodinné prostředí** – vytváří podmínky pro soustředění na práci. Jsou to podmínky materiální a časové, aby nemusel mít vedlejšák
- **podmínky pracovního zařazení** – organizace práce, chod instituce, vybavení pracoviště atd.
- **způsob a styl řízení** – učitel je řízen předpisy a normami, ale musí mít určitou volnost, sám si rozhodovat jak bude učit

### Tvořivé prvky v práci učitele

- tvořivá je myšlenková etapa činnosti, při níž učitel svou práci napřed promýšlí, představuje a plánuje. Sem patří i zhodnocení průběhu hodiny
- promýšlení závěrů má význam pro další přípravu
- vysoká míra součinnosti ve vztahu k žákům
- pracovní styl má kromě stálých prvků řadu proměnných v oblasti cílů, obsahů, prostředků i podmínek vyučování
- pracovní činnosti se překrývají s mimopracovními – učitel si nosí práci domů
- učitel se podílí na stanovení vzdělávacích cílů

### Subjektivní determinanty činnosti učitel:

- **odborná způsobilost** – schopnost předat odborné informace, patří sem i pedagogická způsobilost
- **výkonová způsobilost** – je podmíněna fyzickou emocionální, volní odolnost. Je ovlivněna úvazkem, pracovními podmínkami a jaká zvěř se sejde
- **společenská způsobilost** – vyjadřuje míru shody učitele s požadavky kladené na výchovný proces.
- **osobní způsobilost** – vyjadřuje míru shody učitele s požadavky kladené na učitele
- **motivační způsobilost**

Odtud se rozlišují učitelské typy: - logotrop a pedotrop

### Autorita učitele:

Slovo autorita se používá ve dvou významech: **ve smyslu pravomoci** – je to autorita daná společností a postavením v sociální skupině. Je označována také jako formální autorita.

Ve druhém významu je **autorita daná žáky** – vyjadřuje dobrovolné uznání a přijetí vedoucí úlohy pedagoga. Autorita není vlastnost, ale vztah tzn. že pokud mám autoritu u jedné třídy, ve jiné třídě to platit nemusí. Nedílnou stránkou autority jako vztahu učitele a žáka je oboustranná důvěra.

### Členitost autority

- **jak učitel zná svůj předmět** – žáci více respektují, který se neplete
- **jaké má pedagogické dovednosti** – jaký je organizátor, jak se připravuje na vyučování, jak umí vysvětlit učivo atd.
- **jaké jsou jeho osobní vlastnosti** – čestnost, upřímnost, skromnost, rozhodnost...
- **jaký je vztah učitele k žákům** – přiměřená náročnost, spravedlivé hodnocení
- **jaké je veřejné uznání učitele** – v obci, rodiči...
- **jaké má vystupování** – upravený zevnějšek, vhodný oděv, pohyby po třídě